
Državni izpitni center

M 1 8 2 5 2 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 28. avgust 2018

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Družbene različnosti in neenakosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ stanovski sistem/stanovi	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	♦ NE	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ pripisani družbeni status	Za dve pravilno navedeni značilnosti 2 točki, za eno 1 točka.
	2	♦ Status/položaj posameznika je določen z rojstvom oz. družinskim poreklom, z etnično in/ali versko pripadnostjo; slojna pripadnost je praviloma nespremenljiva, mogoče so posamične izjeme.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ mesto posameznika na hierarhični družbeni lestvici	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ A	
	1	♦ C	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	2	♦ ekonomsko stanje ♦ družbena moč ♦ družbeni ugled	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	ena od: ♦ vertikalna mobilnost ♦ intergeneracijska mobilnost	Za pojasnitev ene vrste značilnosti 2 točki.
	2	vertikalna mobilnost: ♦ napredovanje ali padanje/nazadovanje na družbeni lestvici intergeneracijska mobilnost: ♦ spremenjeni družbeni položaj posameznika primerjalno s starši	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ zmanjševanje vplivov pripisanih statusnih determinant/določnic ♦ uresničevanje koncepta socialne države ♦ javno in množično dostopno izobraževanje ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	1	♦ Potomci staršev na visokih položajih ohranjajo te položaje oz. imajo do njih olajšan dostop.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.11	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Oblikujejo ga kulturne razlike: vrednote, norme, vedenjski vzorci, jezik, druženje in povezovanje z drugimi, načini preživljanja prostega časa itd. ♦ Ljudje jih prevzamejo/ponotranjijo v socializaciji, ki je za pripadnike različnih socialnih slojev različna. ♦ Različne kulturne značilnosti so v družbi različno cenjene, kar vpliva na socialno razlikovanje. 	Za vključena dva elementa/vidika 2 točki, za enega 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.12	2	♦ Ljudje morajo biti ustrezno razporejeni na različne družbene položaje, za kar jih je treba motivirati. ♦ Vloge so različno zahtevne, so različno funkcionalno potrebne za družbo, zahtevajo različne sposobnosti.	

2. Odločanje v skupnosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ zmožnost, da posameznik ali skupina spreminja prepričanja, čustva in celo identiteto drugih ljudi ♦ zmožnost, da posameznik ali skupina uveljavlja svojo voljo kljub nasprotovanju drugih/večine ♦ zmožnost odločanja o ravnanju drugih tudi proti njihovi volji ♦ zmožnost pridobitve druge osebe, da bo delala nekaj, česar sicer ne bi ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ racionalno-legalna oblast	Kot pravilna štejemo tudi zapisa »racionalna oblast« ali »legalna oblast«.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	<ul style="list-style-type: none"> ♦ karizmatična oblast ♦ tradicionalna oblast 	Za obe pravilni rešitvi 1 točka.
	2	<p>karizmatična oblast, dve od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ temelji na izrednih osebnostih vodij ♦ ljudje se ji podrejajo, ker so prepričani, da imajo nosilci oblasti nadčloveške ali vsaj izjemne lastnosti ♦ močna čustvena vez med vodjo in privrženci ♦ t. i. osebna oblast ♦ pojavlja se v prelomnih obdobjih ♦ karizmatične osebnosti največkrat prihajajo iz vrst vojnih zmagovalcev, prerokov, politikov ... <p>tradicionalna oblast, dve od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ temelji na prepričanju, da je tako vedno bilo in da je tradicija sveta in nespremenljiva ♦ prevladovala je v plemenskih in fevdalnih družbah ♦ upravičuje (legitimizira) se z božjo voljo ♦ oblast se podeduje ... 	Za popolno rešitev, ki vsebuje vsaj dve pravilni značilnosti izbranega tipa oblasti, 2 točki, za le eno pravilno navedeno značilnost 1 točka.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	2	♦ Država je geografsko-politična tvorba, opredeljena s tremi prvinami: (državno) ozemlje, prebivalstvo in suverena oblast.	Za pravilno navedbo vseh treh prvin države 2 točki, za pravilno navedbo dveh 1 točka.
	1	♦ Država je opredeljena kot suverena oblast.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	♦ Državljanom omogoča pravice do socialne varnosti in ustrezne življenjske ravni (brezplačno dostopne zdravstvene storitve, brezplačno šolstvo, vseživljenjski dohodek).	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ Idejno, politično delovanje, povezano z obstojem (lastnega) naroda ter uveljavljanjem njegovih pravic in potreb.	
	1	♦ Nacionalna zavest, nacionalni ponos, patriotizem oz. domoljubje, osvoboditev izpod tujega jarma.	
	1	♦ Agresivnost proti drugim narodom iz različnih vzrokov in z različnimi cilji (ozemeljske težnje, ekonomske koristi, zgodovinsko odvisno sovrašтво ...).	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ totalitarizem (totalitarna država)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Interesne skupine ne sodelujejo na volitvah. ♦ Ne želijo se neposredno polastiti oblasti. ♦ Imajo zelo raznovrstno članstvo (starostno, slojevsko, politično ...). ♦ Posegajo po nekonvencionalnih oblikah politične udeležbe ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ kasnejša pridobitev volilne pravice ♦ konservativni pogledi na vlogo ženske (skrb za biosocialno reprodukcijo) ♦ seksizem ♦ androcentična kultura ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.11	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ poskus distanciranja Nemčije do lastne nacistične preteklosti ♦ zlom angleškega in francoskega kolonializma in posledična slabitev omenjenih držav ♦ blokovska razdelitev povojne Evrope ♦ vzpostavitev partnerstva med tradicionalnima nasprotnicama (Francija in Nemčija) ... 	

3. Šolanje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ načrtno in sistematično izobraževanje ♦ (načrtna in sistematična) vzgoja 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ neformalno izobraževanje	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	♦ Sklop vrednot, norm in vzorcev vedenja, ki ni neposredno predpisan, vendar ga je mogoče zaznati v komunikaciji med učitelji in učenci, reakcijah ter sistemu nagrajevanja in kaznovanja.	Za vključena dva elementa 2 točki, za enega 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ šola kot dejavnik socializacije ♦ šola kot dejavnik pridobljenega družbenega statusa 	Upoštevamo tudi rešitev »šola kot dejavnik družbene integracije«.
	2	<p>šola kot dejavnik socializacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ oblikuje osebnost, posreduje znanje in veščine, privzgaja vrednote, zagotavlja reprodukcijo družbe ... <p>šola kot dejavnik pridobljenega družbenega statusa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ pripomore k uveljavljanju odprtega sistema slojevitosti in vpliva na družbeni status posameznikov in posameznic. 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ D	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	1	♦ kulturni kapital	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ o družbeni slojevitosti (stratifikaciji)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.11	2	<p>dve od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ industrializacija ♦ urbanizacija ♦ demokratizacija ♦ oblikovanje nacionalnih držav ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.12	1	♦ pospešena gospodarska rast	
	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Nove zaposlitve so zahtevale višjo stopnjo formalne izobrazbe, kar je vplivalo na razširjanje možnosti šolanja. ♦ V tem so videli naložbo v človeški kapital kot pogoj nadaljevanja gospodarske rasti in napredka ... 	
Skupaj	3		

4. Odklonskost in kriminaliteta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ vsako dejanje, ki je v nasprotju z družbenimi normami, formalnimi in neformalnimi, jih krši	
	1	♦ delovanje, ki krši formalne družbene norme in je opredeljeno kot kaznivo	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	4	dve od: ♦ kje, v kateri družbi/vpliv družbe in kulture ♦ kdaj, časovni vidik ♦ kdo je storilec, družbeni položaj posameznika ♦ konkretne okoliščine	Za vsak naveden vidik in ustrezno pojasnitev 2 točki, skupaj 4 točke, za pomanjkljivo ali napačno predstavitev ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	1	♦ uradni statistični podatki	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	2	♦ neodkrita, neprijavljena kazniva dejanja, ki jih uradni statistični podatki ne zaobsežejo	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	E. Durkheim: ♦ anomijo povezuje s hitrimi spremembami, naraščajočo delitvijo dela, pojavom sebičnih interesov, ki ogrožajo družbeno integracijo in solidarnost.	
	2	R. Merton: ♦ vzroki za anomijo so v neskladju med družbeno/kulturno opredeljenimi cilji (vrednotami) in možnostmi za njihovo uresničitev znotraj normativnih danosti (z legalnimi sredstvi).	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	1	primarna: ♦ ko odklonskost še ni odkrita, vsi smo kdaj odklonski ...	
	1	sekundarna: ♦ posledica predhodne oznake osebe kot odklonske	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ množični mediji	
	2	♦ vsak dan vdirajo v naše domove, nam določajo, kaj govoriti, kako misliti, delovati ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ resocializacijo storilca	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo revščino. ♦ Predstavijo probleme opredeljevanja revščine (absolutna in relativna revščina). ♦ Predstavijo družbene dejavnike tveganja za revščino. ♦ Predstavijo vlogo socialne države pri zmanjševanju revščine. ♦ Primerjajo dve različni sociološki razlagi revščine. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo ekološko krizo. ♦ Predstavijo vzroke za ekološko krizo. ♦ Predstavijo nekatere globalne ekološke probleme (globalno spreminjanje podnebja, tanjšanje ozonske plasti, uničevanje naravnih ekosistemov, zmanjševanje biotske raznovrstnosti ...). ♦ Razpravljajo o posledicah izbranih ekoloških problemov za svetovno prebivalstvo. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo družbeno-kritične teorije, ki opozarjajo na vpliv družbenih, gospodarskih in političnih dejavnikov na zdravje posameznikov in posameznic. ♦ Razložijo povezanost socioekonomskih kategorij (izobrazbe, dohodka, sloja) in zdravja. ♦ Razložijo pomen javnega zdravstva pri omejevanju vpliva družbenega statusa na zdravje. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Poimenujejo in kratko predstavijo revitalizacijo religije ter vključijo različno razumevanje tega dogajanja. ♦ Predstavijo nova religijska gibanja: nastanek, značilnosti religijske vsebine in prakse, organizacijske oblike ... ♦ Predstavijo verski fundamentalizem: nastanek in nekaj temeljnih značilnosti ter razlik med posameznimi fundamentalističnimi gibanji. ♦ Primerjajo oba pojava (npr. nova religijska gibanja so nastala v sekulariziranih okoljih, enako velja za religijski fundamentalizem; nova religijska gibanja vnašajo religijski pluralizem, verski fundamentalizem mu nasprotuje; nova religijska gibanja črpajo iz različnih religioznih tradicij, verski fundamentalizem vztraja pri dobesednem branju svetih besedil; verski fundamentalizem izraža nestrpnost do neverujočih ali drugače verujočih, za nova religijska gibanja tega ne moremo trditi ...). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo sezonsko, frikcijsko in strukturno brezposelnost – vzroke in posledice posameznih vrst. ♦ Razpravljajo o vplivu tehnoloških sprememb in globalizacije na brezposelnost. ♦ Opozorijo na gospodarsko rast brez zaposlovanja. ♦ Razpravljajo o posledicah brezposelnosti: slabša kakovost življenja, nižje mezde, manj varna zaposlitev, zmanjšanje zaposlitvenih možnosti, poglobljanje družbene delitve, več kriminala, izguba osebne in socialne identitete ...	

Skupno število točk IP 2: 40